

Het vosje (*Andrena fulva*)

Het vosje hoort tot de grote groep van de zandbijen, waarvan we in ons land meer dan 70 soorten kunnen (konden?) aantreffen. Al vanaf half maart en soms wel tot eind mei valt deze bij in onze directe omgeving waar te nemen. Het is een opvallende verschijning, want zowel borststuk als achterlijf zijn voorzien van prachtige roodbruine, voskleurige haren, die vooral bij verse exemplaren mooi kunnen opglanzen in het zonlicht.

De grondkleur van kop en lichaam is zwart. De mannetjes hebben een minder opvallende bruine haarkleur en zijn veel kleiner. Als je in je tuin enkele struiken rode bessen hebt staan heb je een grote kans dat daar, vooral als de zon schijnt, een of meerdere exemplaren van het vosje op te vinden zijn. De soort is wel polylectisch, wat betekent, dat ze allerlei soorten planten kan bezoeken om stuifmeel te verzamelen, maar ze heeft voorkeur voor planten uit het geslacht ribes. Daarnaast heb ik het diertje vaak foeragerend aangetroffen op berberis en kers. Ook is bekend dat *Andrena fulva* stuifmeel verzamelt op onder andere esdoorns, buxus, sneeuwbes en cotoneaster. Het vosje kun je een echte cultuurvolger noemen, omdat het dier graag gebruik maakt van de bloemen in de groenvoorzieningen van stadswijken en tuinen.

Het nest

Als je het dier hebt waargenomen, dan is het aardig om eens te proberen uit te vinden waar het nest is uitgegraven. Dat valt vaak niet mee. Meestal is het een toevalstreffer als je zo'n nestje vindt. In tuinen heeft het dier voorkeur voor het maken van een nestgang in de grond op plekken waar wortels van planten of knollen bescherming bieden, want die zijn een teken van blijvende ongestoordheid. Kennelijk wil de bij niet het risico lopen dat het nestje bij tuinonderhoud per ongeluk wordt opgegraven. Vaak ook is dan de nestingang aangelegd onder overhangende blaadjes, zodat die nauwelijks te vinden is. In schrale gazons zijn soms kleine groepen van zandhoopjes een aanwijzing dat daar een aantal van deze bijtjes nestelt. Als je er observaties wilt doen, moet je een zonnige dag en een goede stoel uitzoeken, want maar een paar keer per dag zul je een bijtje een bepaalde gang zien binnengaan. Het duurt namelijk lang vooraleer er voldoende stuifmeel is verzameld om ermee naar huis te vliegen. Maar het is best wel eens leuk om een

Het vosje bezoekt allerlei soorten planten om stuifmeel te verzamelen. Foto's P. van Breugel

groepje nestjes in de gaten te houden en eens netjes te noteren hoe lang de bijen weg zijn en hoe lang ze in het nest verblijven en of ze wel of geen stuifmeel bij zich hebben. Wel op tijd er bij gaan zitten, want op zonnige dagen zijn ze er uit voordat je er erg in hebt. Vaak worden de nestgangen opengelaten als ze stuifmeel gaan verzamelen. Die nestingen zien er dan uit als kleine zandvulkaantjes met een open krater. *Andrena fulva* graaft tot op een diepte van enkele decimeters.

Opwarmen en toiletmaken

Zoals veel bijen beloont *Andrena fulva* zich graag met een zonnebad. Zo gauw het een rustige en lekker zonnige dag is, kun je zo'n beestje regelmatig aantreffen op meestal dezelfde zonplekken. Gewoonlijk wordt daar een schuin oplopend of verticaal vlak voor gekozen, zodat de lichtinval het meest effectief is voor het opwarmen van het lichaam. Tijdens zo'n zonnebad verzorgen ze zich ook regelmatig, door het lichaam en de kop met de poten te poetsen. Zoals de meeste bijen kunnen ze hun poten tot boven op de rug verdraaien om de haren te borstelen en er ongerechtigheden uit te vegen. De antennes en de kop krijgen heel speciale aandacht. De antennes worden een voor een door het poetsorgaan gehaald, dat aan elk der voorpoten zit en waarmee een bij heel effectief vuil van de antennes kan schrappen. Vaak na lange tijd lijken ze pas te bedenken dat er nog werk te doen was en vliegen ze plots op.

Vijanden

Ook voor *Andrena fulva* bestaan enkele gespecialiseerde parasieten, namelijk de koekoeksbijen *Nomada panzeri*, ook wel de sierlijke wespbij genoemd en *Nomada signata*, die ook wel de signaalbij wordt genoemd. De signaalbij heet zo, omdat ze op de achterkant van het borststuk een paar gele vlekken heeft, die wat aan een bliksemschicht doen denken. Overigens zul je de parasieten alleen met enige kans aantreffen bij nestplaatsen van *Andrena fulva* waar vrij veel van die zandbijtjes actief zijn. Van de signaalbij, die niet vaak wordt aangetroffen, is bekend dat ze alleen op het vosje parasiteert. De sierlijke wespbij parasiteert op een flink aantal verschillende soorten zandbijen. Zoals alle wespbijsoorten leggen ze een ei in het nest van de waardbij. De larve zuigt het ei van de waardbij leeg en eet daarna de voedselvoorraad in het nest op. Wespbijen verzamelen zelf dus geen stuifmeel en hebben ook helemaal geen verzamelharen. Ze zien er daarom ook helemaal niet uit als een bij, maar veel meer als een wesp. Maar hun larve eet stuifmeel en dat is wel typisch voor bijen in ons land.

Het vosje kun je een echte cultuurvolger noemen. Hij maakt graag gebruik van groenvoorzieningen in stad en tuin

bijen

rijd

CURSIEF

Rik Oldeven

Lekker aso

Als imker ben je steeds weer in de weer met je koningin. Je zit haar als een gynaecoloog voortdurend op d'r huid. Ze geeft je kopzorgen; je kunt wakker liggen van 'dat mens'.

Werksters zijn werksters. Sloofjes. Ze zijn wel je volk natuurlijk, maar ook heel veel vlees noch vis. En dan zijn daar ook de darren. Je moet – meen ik maar – man en imker zijn om ze op hun breedst te kunnen waarderen. Weldoorvoede kleerkasten zijn het met een boel ongevaarlijk lawaai. Jongens van de straat die in de vroege middag hun hangplek opzoeken om naar mooie wijven uit te kijken, al valt er met het verdwijnen van de korven niet zoveel meer te versieren. Als er dan eens zo'n stuk voorbij komt, is het wel even sprinten geblazen. Alles op alles. Wie daarbij niet aan zijn trekken komt, troost zich met het voorrecht straks tegen etenstijd uit diverse restaurants te kunnen kiezen. De maaltijden zijn daarbij altijd gratis, de bediening inbegrepen. En morgen is er weer een dag met nieuwe kansen. Want: 'Wij leven nog!'

Vergeleken met werksters zijn darren eigenlijk en feitelijk asociale, aso's. Terwijl aan hun ontwikkelingsfasen het werksterspersoneel de meeste tijd besteedt, doen zij van meet af aan geen bal méér dan aanwezig zijn. Ze hebben kennelijk alleen maar geleerd te nemen. Geven is er bij de meeste darren niet bij. Ze leven als god in Frankrijk.

Heel eerlijk gezegd spreekt mij zo'n darrenbestaan wel aan. Ik zou er zelfs geen moeite mee hebben om na paring met een koningin – met een Koningin – meteen te moeten sterven. Je bent toch al half kapot na zo'n ervaring. En die befaamde darrenslacht, als dat paren aan je voorbij gegaan is, komt me tenslotte voor als de weldadige pil van Drion.

Mocht een volgend leven voor mij in petto houden terug te keren als bij, doen mij dan maar een darrenleven. Ik neem op voorhand die aso-smet op de koop toe.